

Recenze

J. Krčmář: *Právo občanské I–V*

Wolters Kluwer, Praha 2014

Nakladatelství Wolters Kluwer v prestižní ediční řadě Klasická právnícká díla vydalo v letošním roce učebnici občanského práva prof. JUDr. Jana Krčmáře. Jde o reprint původního IV., doplněného vydání z roku 1946. Editorem díla je JUDr. Jiří Spáčil, soudce Nejvyššího soudu České republiky. Prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., děkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy, opatřil učebnici předmluvou podávající výklad k Janu Krčmářovi jako přední osobnosti české a československé civilistiky. Vydání díla má v dnešní době význam pro každého studenta práv a právníka zabývajícího se novou rekonstrukcí soukromého práva.

Autor prof. JUDr. Jan Krčmář pocházel ze soudcovské rodiny. Jeho otec byl trestním soudcem a státním zástupcem. V letech 1905 až 1907 byl prezidentem zemského soudu v Praze a působil i u Nejvyššího soudního dvora ve Vídni. I dědeček z matčiny strany byl soudcem Vrchního zemského soudu v Praze. Rodinné prostředí předurčilo Jana Krčmáře k výkonu právního povolání.

Předmětem jeho zájmu se však nestala justiční praxe, ale činnost pedagogická a právní věda. Jan Krčmář se považoval především za žáka prof. JUDr. Antonína Randy, o jehož odkaz vždy pečlivě dbal. Naopak žákem prof. Krčmáře byl mimo jiné Viktor Knapp, významný představitel civilistiky a právní vědy minulého století.

Jan Krčmář byl nejen výtečným znalcem občanského práva, ale i jedním z nejvýznamnějších představitelů oboru mezinárodního práva soukromého před první světovou válkou u nás. Významná byla účast prof. Krčmáře na rekonstrukčních pracích na novém občanském zákoníku, která vyústila v předložení osnovy ve formě vládního návrhu zákona Národnímu shromáždění v roce 1937.

V meziválečném období profesor Jan Krčmář věnoval velkou pozornost přípravě učebnice občanského práva, kterou se nepodařilo zpracovat žádnému z jeho předchůdců. Vypracování dobré učebnice z oboru považoval za povinnost vysokoškolského profesora. Známy byl jeho názor, že učebnice má být závěrem vědecké činnosti pedagoga, protože jedině častým přednášením látky se přijde na všechny nejasnosti a nedostatky.

Publikace Právo občanské profesora Jana Krčmáře obsahuje pět dílů, které jsou v edici zařazeny do čtyř svazků. Základem výuky občanského práva byla úprava obecného občanského zákoníku z roku 1811 a dalších souvisejících právních předpisů.

První díl obsahuje Výklady úvodní a část všeobecnou. V tomto svazku nalezneme nejen shrnutí pramenů občanského práva, vztahu tohoto oboru k mezinárodnímu právu soukromému, ale i zajímavé pojednání o některých otázkách výkladu. Na str. 63 prof. Krčmář zdůrazňuje i dnes aktuální myšlenku, že „... zákony jsou dílo lidské a je zase známo, že lidé nevyjadřují obsah svého myšlení adekvátně...“. Díl obsahuje dále pojednání o subjektech práv a povinnostech (osobách fyzických a právnických), lidském jednání a čase.

V souvislosti s novým pojetím věci v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je třeba ocenit myšlenkově bohatý výklad pojmu věc v právním smyslu, kterou Krčmář považuje za „úkojný prostředek“.

Jakkoli lze dílo považovat za vhodný studijní materiál i pro výklad nového občanského zákoníku, je třeba jej pozorně konfrontovat s platnou úpravou. O změně právních poměrů svědčí například právní úprava promlčení, kdy obecná promlčecí lhůta byla v obecném občanském zákoníku ustanovena na 30 let. Oproti současné úpravě jde o významný rozdíl.

Druhý díl Práva občanského je věnován právům věcným. Z hlediska současné právní praxe lze zejména ocenit podrobný a systematický výklad služebností a některých otázek práva zástavního a retenčního. Zpracování knihovního práva, na které byl profesor Krčmář velký specialista, má svůj nezastupitelný význam zejména z hlediska pochopení podstaty evidence nemovitostí a principů vedení veřejných knih.

Třetí díl v samostatném svazku zahrnuje právo obligační. Myšlenkově bohatý je především výklad v části všeobecné. Jde o systematické a přehledné pojednání o otázkách vzniku, změny a zániku obligací. Najdeme zde i vysvětlení pojmu *pactum praeparatorium* (puktace), jakož i podmínky utvrzení smluv a jiných závazků obligačních. Prof. Krčmář věnuje pozornost i odpůrčímu právu; tento poněkud složitější institut vysvětluje srozumitelně a názorně.

Ve zvláštní části třetího dílu je zastoupen výklad jednotlivých smluvních typů, veřejného příslibení a závazků z bezdůvodného obohacení a náhrady škody. Zejména problematika povinnosti k náhradě škody je zpracována způsobem, který odpovídá na mnohé otázky kladené právníky studujícími současně platnou právní úpravu.

Čtvrtý svazek zahrnuje díl IV. Právo rodinné a díl V. Právo dědické. Rodinné právo prošlo od obecného občanského zákoníku značnou modernizací, proto studium výkladů této problematiky je třeba vést v intencích tehdejší právní úpravy a pro platnou úpravu vhodně přizpůsobit.

Výklad práva dědického je z hlediska nové právní úpravy dědictví obsažené v platném občanském zákoníku třeba považovat za významný zdroj poznání institutů, které dosavadní právní úprava neregulovala. Zejména výklad smlouvy dědické

a odkazu představuje cenný zdroj k porozumění těmto staronově stanoveným institutům dědického práva.

Důstojně technicky upravená učebnice prof. Krčmáře představuje nejen právní skvost do knihovny každého právníka, ale v době, kdy autoři nového občanského zákoníku přiznávají inspiraci v obecném občanském zákoníku, tvoří i znamenitou pomůcku k osvojení si některých právních institutů a k pochopení určitých myšlenkových zdrojů nové rekodifikace soukromého práva. Nakladatelství Wolters Kluwer patří velký dík za vydání tohoto díla a dalších významných děl naší právní historie.

Doc. JUDr. Petr Liška, PhD., LL.M.